

DOI: 10.18524/2312–6809.2019.29.180590

УДК 82.09:82–4:821.161.2'06

ПИСЬМЕННИЦЬКА ЕСЕЇСТИКА В ЛІТЕРАТУРНОМУ ПРОЦЕСІ СУЧАСНОСТІ, АБО ПРО ПРИЧИНИ ПОПУЛЯРНОСТІ ЖАНРУ

Тетяна Шевченко, канд. філол. наук, доц.,
докторант кафедри української літератури

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

orcid.org/0000-0002-8118-9663

shtn75@ukr.net

У статті розглядаються причини надпопулярності письменницької есеїстики в літературному процесі сучасності. Акцентується увага на письменницькій есеїстиці як індикаторі мультилітературності, відкритої множини процесів письма. Предметно осмислюються зовнішньолітературні і внутрішньолітературні чинники популярності есею. Здійснено спеціальний акцент на сучасних варіаціях монтенівського твору в епоху Web 2.0.

Ключові слова: письменницька есеїстика, есей, літературний процес, мультилітературність, перехідна епоха.

Сучасна література — це відкрита до впливів система, відтак сучасний літератор — це відкритий до різних, часто полярних творчих практик митець. Саме тому він одночасно може бути задіяний у різних дискурсах, і часто однаковою мірою ефективно. І саме тому сьогодні так багато українських письменників, які водночас займаються науковою, літературно-критичною, редакторською, громадською діяльністю, не надаючи переваги жодному із цих видів творчості. Есей стає подекуди об'єднавчою ланкою усіх цих процесів, адже часто до нього звертаються митці, що мають літературно-критичний, науковий, громадський, редакторський досвід тощо.

Слушною є думка А. Грезійон: «До літератури, яка розуміється як закрита множина канонічних текстів, що стали такими завдяки процесам сприйняття, додається віднині література, яку розуміємо як відкриту множину процесів письма. Відкрита всьому ймовірному, множинному, амбівалентному або навіть такому, що принципово не може бути завершеним» [4, с. 45].

На нашу думку, посилений інтерес до жанру есею серед сучасного письменства є свого роду індикатором мистецької гетеродіяльності й мультилітературності. Спробуємо означити причини інтересу літера-

торів і читачів до есеїстичних дискурсивних практик. Цілком очевидно, що це взаємозумовлені речі, однак є певні важелі й окремішнього інтересу до творів означеної мовленнєвої практики.

Отже, причини *інтересу письменників* до есею, на нашу думку, зумовлені внутрішньолітературними і зовнішньолітературними чинниками. Схарактеризуємо перелік внутрішньолітературних чинників.

По-перше, зміну покоління письменників. На нашу думку, у сучасній українській літературі (якщо брати умовну точку відліку 1991 р.) змінили одне одного вже як мінімум два покоління митців: перше виникло наприкінці 80-х — на початку 90-х рр. XX ст. Творчість цих авторів була суголосна процесам пострадянських пошуків національної ідентичності й державотворення. Відтак есеїстика митців цього покоління відзначалася виключно патріотичними, національноцентричними, духовно-культурними ідеями (Г. Грабович, І. Дзюба, А. Дністровий, Р. Іваничук, В. Коротич, А. Погрібний, Є. Сверстюк тощо). Пізніше до когорти есеїстів приєдналися сучасні метри жанру: І. Андрусяк, Ю. Андрухович, О. Забужко, В. Єшкілев, І. Лучук, В. Медвідь, К. Москалець, Т. Прохасько, С. Процюк, М. Рябчук тощо. Згодом українська есеїстична традиція поповнилася творчістю І. Бондаря-Терещенка, О. Бойченка, А. Бондаря, В. Габора, С. Грабаря, Л. Дереша, С. Жадана, Ю. Іздрика, В. Карп'юка, Г. Пагутяк, В. Ушкалова, щоправда, популярність жанру не завжди працює на його якість, однак це може постати предметом окремого наукового осмислення. Найновіше покоління українських письменників-есеїстів складають А. Любка, Д. і Б. Матіш, О. Коцарев, В. Мельник, О. Клименко — і цей перелік митців-есеїстів щодня поповнюється. Велика кількість есеїстичних текстів в українській літературі останніх кількох десятиліть, оформлених у збірки і надрукованих одноосібно, провокує й новий виток наукового осмислення цих процесів. Письменницька «увага до невпізнанності, маргіналізації літературного висловлювання, метафізики заперечення, Іншого» [5] дедалі більше приваблює науковців, що прагнуть розібратися і в самій природі творів, що за своєю суттю позасистемні, і в причинах їх популярності в сучасній літературі.

По-друге, інтерес до творчості, котра мало заявила про себе в попередні роки, прагнення експериментів і пошуків. Читацька затребуваність нестандартних форм художнього слова — одна з вагомих причин письменницького інтересу до цих форм: есеї — твори, що важко

стандартизуються, укладаються в ту чи ту схему, типологію, адже приваблюють насамперед незаангажованістю думки і нетрафаретністю її викладу. Твір, який сам є живим експериментом зі словом і думкою, провокує письменника до гри із ними на різних рівнях і за допомогою різних можливостей, адже саме тут «авторське «я» виступає глибокою, безмежною, наділеною притягальною силою, актуалізуючою душевні пориви й переживання самого творця літературною категорією» [9, с. 352]. Есей стає плацдармом письменницьких експериментів із формою і змістом, започаткованих літератором в іншій творчості.

По-третє, перехід від традиційної поетики до поетики художньої модальності, що властиво сучасному літературному процесу в цілому, і йдеться не тільки про українську літературу. Так, С. Бройтман, дослідник історичної поетики, виділяє такі риси цієї модальності: а) установка на якомога повніше розкриття авторської суб'єктивності, творчої індивідуальності письменника; б) усвідомлення того, що об'єктивна реальність не є остаточно створеною, а художня реальність — не є з самого початку заданою, спостерігається «розуміння автора не просто як посередника, а як автономного творця, що бере співучасть у незавершеному акті творіння» [2, с. 26]. На нашу думку, ці ідеї легко можна проілюструвати жанром есею, інтерактивного твору, наділеного перформативною природою, адже тут процес мислення і його словесне оформлення одразу знаходять відгук у свідомості читача і він долучається до сказаного. Крім того, есей вербалізує потоки письменницького мислення, його «інтенційною домінантною є намір автора передати особистий досвід осмислення феноменів навколишньої дійсності, відкривши перед співрозмовником специфіку послідовності процесу суб'єктивної рефлексії» [3, с. 36].

По-четверте, криза великих епічних форм: читач дедалі стає вибагливішим і прагне охопити «все й одразу», надаючи перевагу малим епічним формам, документалістиці, мемуарам тощо, уникаючи читання довгих романів, тим паче епопей. Це той випадок, коли попит диктує пропозицію, і митці відтворюють художню дійсність, виходячи з цього. Щоправда, сучасна есеїстична традиція знає чимало прикладів, коли есей ставав трампліном до великих прозових форм або ж перехідною ланкою до творчості іншого типу.

До *зовнішньої літературних* варто, віднести, по-перше, посиленний інтерес до особистості в цілому, котрий виникає щоразу в перехідні епохи. Нівелиція неповторності людської особистості, активно поши-

рювана в тоталітарні часи, неодмінно викликає посилене зацікавлення нею, коли відбуваються зворотні процеси. За таких обставин есеїст бере на себе функцію помічника читача в пошуках себе, свого місця й призначення. «Есей — жанр епох перехідних, часів зламів, зміщень соціального буття, розривів соціального просторово-часового континуума. Коли більшість людей випадає зі звичних меж, традицій, устоїв і стереотипів поведінки» [8, с. 49]. При цьому есеїст, впливаючи на інтелект та емоції читача, прагне активізувати його думки, переконати у власній позиції, але, головне, спонукати до мислительних дій, до співпереживання й співміркування. Відтак інтерактивність есею в перехідні часи посилюється: автор, прагнучи розібратися в тих чи тих реаліях буття, транслює адресатові своє бачення світу, у свою чергу читач, долучаючись до процесу авторських міркувань, їх домислює й розвиває. Слушно констатує П. Магай про те, що пересічний читач у наш час «відчуває потребу в жанрових формах, які не просто втамовують інтерес до явищ і подій повсякденного життя, але й допомагають читачеві визначитися в ньому, знайти себе в цій новій, такій незвичній реальності» [12]. Есей серед них посідає першорядні позиції.

По-друге, інтерес до постаті самого письменника як особистості, його побуту, поглядів, позалітературної діяльності. Сучасні електронні можливості максимально «наближують» письменника до аудиторії: з ним можна спілкуватися «наживо», безпосередньо, обмінюватися досвідом, радитися, в інший спосіб контактувати. Есей як помежівний твір «десакралізує» мистецьку особистість. Вона стає «своєю», її думки можна одночасно прочитати в літературному есеї, презентованому у книзі і в пості в соцмережі, навіть порівняти їх. Есей як практика оголення мистецької свідомості часто стає трампліном такого контактування, адже «есеї — це не просто персоніфікація оповіді, це максимальне розкриття особистісного начала в тексті, створення психологічно достовірного образу оповідача» [10, с. 166], твір, «структура і стиль якого підпорядковані суб'єктивній авторській логіці» [14, с. 6].

По-третє, читацька запотребованість нестандартних форм художнього слова. Сучасний читач — примхлива субстанція. Його вже не здивуєш гібридними формами роману й повісті, поліморфними жанрами, утвореними на межі не одного виду мистецтва, розміром, обсягом чи формою написаного. Постмодерні епатажність, опис девіантної поведінки персонажів, використання ненормативної лек-

сики сьогодні більшою мірою сприймаються як даність, як атрибут, як зовнішня форма глибиннішого змісту, як обгортка, всередині якої найцінніше. Приміром, І. Дзюба називає таку творчість «рафінованим інтелектуальним продуктом» [6, с. 51], котра з часом очиститься від зайвого. Есей як форма чистого мислення є якраз тією художньою формою, що позначена творчою свободою в найширшому сенсі цього слова. Сучасний читач прагне зовсім нового ракурсу, нових підходів, нових експериментів, нової презентації міркування, зрештою, нової творчості. Есей — одна з таких дискурсивних практик. Твір, менш усвідомлений у XX столітті, на початку XXI пропонує новий погляд на письменника, котрий одночасно може бути «присутнім» у романі, повісті чи деінде. І в цьому новому ракурсі есеїст на новій платформі може розгорнути вповні свій інтелектуальний і художній досвід, своє бачення реальності, власний внутрішній світ, створивши ілюзію оголення свідомості. «Провідна роль особистості автора і співвіднесеність із сучасністю визначає здатність есею полемізувати з традиційним трактуванням і пропонувати у результаті аналізу «перебудови» свою «версію» об'єкта, котра претендує на універсальність... Есей шляхом переконання нав'язує читачеві авторську версію, іноді завуальовуючи цей намір створенням ілюзії об'єктивності» [11], — пише Т. Лямзіна.

По-четверте, конвергенція літератури й медіа. Розширення меж впливу літератури, як і збільшення можливостей впливу медіа через обопільні процеси зумовлює взаємопроникнення й взаємозумовленість цих царин. Сучасна література шукає нові платформи існування, сучасні медіа також проникають в інші сфери, відтак впливи стають постійними й взаємними. Ці погляди активно відстоюються С. Аверинцевим, Ю. Шатіним, Е. Шестаковою тощо. Так, С. Аверинцев називає медіаслово «новим і своєрідним явищем комунікації-через-літературу» [1, с. 15], Е. Шестакова переконана, що «літературознавство, що не допускає медіатекст до свого горизонту, приречене на збіднення задач, цілей, свого сучасного стану й перспектив розвитку» [13, с. 109], а С. Шатін взаємодію літератури й медіа пояснює гіпертекстовою природою медіапростору як такого, позначуваною мультимедійністю, дисперсністю та ризоматичністю тощо [13, с. 82]. Відтак існування художньої літератури на двох платформах одночасно — аналоговій та електронній — сьогодні є реалією буття. Про цьому саме мистецтво художнього слова, безвідносно до каналу його доступу до аудиторії, залишається елітарною культурною практикою,

підтримуваною митцями, в тому числі через есей як твір, орієнтований на постійну активізацію мислення.

Есеїстичність почасти вплинула, а до певної міри й зумовила появу нових жанрів медіасфери, природа яких — літературно-есеїстична. Блоги, пости, авторські колонки, живі журнали, за нашим твердим переконанням, це похідні монтенівського твору, видозміненого, виходячи з обставин нової електронної епохи. Усіх їх об'єднує суб'єктивне відтворення дійсності, авторський незаангажований погляд на будь-що, відверто індивідуальне бачення й оцінка явищ буття. Вирізняються вони лише формою та каналом поширення інформації.

І колумністика, і блогосфера — це новітні варіації жанру есею, адаптованого для масової аудиторії завдяки новим технічним можливостям, а також процесам демократизації та персоналізації ЗМК. Інтерактивність як можливість швидкого реагування на сказане в мережі Інтернет збільшує можливості впливу есею, однак налаштованість на діалог із читачем — перманентна ознака жанру, закладена ще М. Монтенем. Інша справа, що «живе» реагування на сказане посилює можливості обоїльної рефлексивної творчості автора й реципієнта. Інтерес до медійних та інтернет-варіацій жанру есею, на нашу думку, зумовлений посиленою увагою до особистісного начала у всіх сферах сучасного буття, активізацією авторської позиції в цілому, наочними тенденціями суб'єктивізації, увагою до окремої особистості, прикметної своєю позицією, відмінною від масової. Такої ж думки, наприклад, і С. Ярцева, котра вважає, що все це «збільшує інтерес до жанрів, особистісне начало в яких стає переконливим для аудиторії. Саме в цих умовах збільшується роль таких жанрів, як коментар, есей, колонка» [15, с. 4]. Можна скільки завгодно сперечатися, наприклад, теоретикам публіцистики, тотожними чи відмінними є жанри авторської колонки та есею. Усі їх дискусії все одно зводяться до «характеристики жанру як особистого переживання з конкретного приводу, демонстрації погляду суб'єкта соціальної практики у зв'язку з виниклою ситуацією з метою звернути увагу аудиторії не лише на саму ситуацію, а й на характер її оцінки» [6, с. 61]. Дослідники колонки звертають увагу і на її «метод — образний аналіз, тобто поєднання аналізу (виявлення взаємозв'язків предмета, причин, наслідків, їх оцінку, передбачення їхнього розвитку) та художнього узагальнення» тощо [6, с. 61]. Усе це ті ж ознаки есеїстичного твору, тільки у варіації фіксованої періодичності, стійкого обсягу, приблизно однакового

формату. Авторська колонка письменника — газетний (журнальний) варіант есею — у сукупності потім часто переростає в збірку, набуваючи нових ознак єдності.

Ми твердо переконані, що колумністика, блогінг, пости, публікації у форматі «живого журналу» — це все похідні есеїстичного твору, у якому актуалізується особистісне переживання автора з певного приводу у вигляді висловлювання його ставлення до актуальних проблем дійсності й власного захисту цієї позиції. Перші зразки такого переживання можна віднайти вже в античній традиції, а наочно виявити у книзі М. Монтеня «Проби» 1580 р. А відтак сьогоднішнє існування письменницького есею як власне літературного твору, надрукованого у форматі книги, і авторської колонки, що мала місце в друкованому варіанті газети чи на її сайті, є прикметою художньої практики чи не найбільш репрезентативної щодо трансформації соціально ангажованого письменницького мислення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аверинцев С. С. Риторика и история европейской литературной традиции. Москва : Школа «Языки русской культуры», 1996. 448 с.
2. Бройтман С. Н. Историческая поэтика : учеб. пособие. Москва : Издательский центр «Академия», 2004. 352 с.
3. Бузальская Е. В. Типология моделей речевого жанра русскоязычного эссе: специфика на фоне тенденций развития жанра эссе в мировой культуре. *Научный диалог*. 2016. Вып. 10 (58). С. 21–29.
4. Генетическая критика во Франции: антология / ред. кол. Т. В. Балашова, Е. Е. Дмитриева, А. Д. Михайлов, Д. Феррер; вступ. ст. и словарь Е. Е. Дмитриевой. Москва : ОГИ, 1999. 288 с.
5. Голынка-Вольфсон Д. Эссе о невозможности эссе (Проза Аркадия Драгомощенко в контексте современной эссеистики). *НЛО*. 2010. № 104. URL: <http://magazines.russ.ru/nlo/2010/104/go18.html> (дата обращения: 19.05.2019).
6. Гурч Л. А. Критерії ідентифікації авторської колонки в українському медіапросторі. *Держава та регіони*. Сер. Соціальні комунікації. 2014. № 1–2. С. 60–64.
7. Дзюба І. М. Чорний романтик Сергій Жадан. Київ : Либідь, 2017. 112 с.
8. Дмитриевский А. Л. Жанр эссе: к проблеме теории. *Челябинский гуманитарий*. 2013. № 3 (24). С. 37–51.
9. Егорова Н. В. Эссе — полифункциональный феномен: исторический этап этимологического хронотопа. *Вестник Чувашского университета*. 2011. № 2. С. 350–352.

10. Кройчик Л. Е. Система журналистских жанров. *Основы творческой деятельности журналиста* / под ред. С. Г. Корконосенко. Санкт-Петербург : Знание, 2000. С. 125–168.
11. Лямзина Т. В. Жанр эссе (к проблеме формирования теории). URL: http://rsujour.narod.ru/lib/liamzina_essay.htm (дата обращения: 01.08.2019).
12. Магай И. П. Эссеистика против публицистики: новая тенденция российской прессы. *Вестник Московского университета*. Серия 10 : Журналистика. 2013. № 6. С. 89–106.
13. Шатин Ю. В. Медиатекст vs художественный текст: семиотическое пограничье. *Вестник Новосибир. гос. ун-та*. Серия: История, филология. 2014. Т. 13, вып. 6: Журналистика. С. 81–85.
14. Швець Г. Д. Есеїстика Василя Барки: жанрова специфіка та проблематика : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01. Київ, 2006. 20 с.
15. Шестакова Э. Г. Медиаслово и медиатекст: взгляд с территории литературоведения. *Научные ведомости*. Серия: Гуманитарные науки. 2016. № 14 (235). Вып. 30. С. 109–114.
16. Ярцева С. С. Колумнистика: история возникновения и перспективы развития : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.01.10. Воронеж, 2011. 24 с.

ПИСАТЕЛЬСКАЯ ЭССЕИСТИКА В ЛИТЕРАТУРНОМ ПРОЦЕССЕ СОВРЕМЕННОСТИ, ИЛИ О ПРИЧИНАХ ПОПУЛЯРНОСТИ ЖАНРА

Татьяна Шевченко, канд. филол. наук, доцент,
докторант кафедры украинской литературы
Одесский национальный университет имени И. М. Мечникова

В статье рассматриваются причины сверхпопулярности писательской эссеистики в литературном процессе современности. Акцентируется внимание на писательской эссеистике как индикаторе мультилитературности, открытой множеству процессов письма. Стают предметом изучения внутрিলитературные и внешелитературные факторы популярности эссе. Сделан специальный акцент на современных вариациях монтеневского произведения в эпоху Web 2.0.

Ключевые слова: писательская эссеистика, эссе, литературный процесс, мультилитературность, переходная эпоха.

WRITER'S ESEISTICS IN THE LITERARY PROCESS OF MODERNITY, OR ON THE REASONS FOR THE POPULARITY OF THE GENRE

Tetiana Shevchenko, candidate of philological sciences,
Associate Professor, Doctorate Candidate
Odesa I. I. Mechnikov National University

The article tells about the reasons for the popularity of writer's essay in the modern literary process. The key point is that the contemporary writer is an artist opening to various, often polar, creative practices. Therefore, she can be simultaneously involved in different discourses, and often equally effective. For this reason, there are so many Ukrainian writers today who are at the same time engaged in scientific, literary-critical, editorial, and public activity, without favoring any of these types of creativity. Essays become a unifying link for all these processes, because artists who have literary-critical, scientific, public, editorial experience etc. often turn to it. The article focuses on writer's essay as an indicator of multiliteracy, an open set of writing processes. External factors in literature (increased interest in the personality, interest in the figure of the writer as an individual, the reader's demand for non-standard forms of artistic word, convergence of literature and media) and internal factors in literature (change of generation of writers, interest in the statement from traditional poetics to the poetics of artistic modality, the crisis of great epic forms) are analyzed as factors that contribute to essay popularity. A special emphasis is placed on modern variations of Montaigne work's variations in the era of Web 2.0.

Key words: *writer's essay, essay, literary process, multiliteracy, transitional era.*

REFERENCES

1. Averintsev S. S. (1996) Ritorika i istoriya evropeyskoy literaturnoy traditsii. Moskva : Shkola «Yazyki russkoy kultury» [in Russian].
2. Broymann S. N. (2004) Istoricheskaya poetika : ucheb. posobiye [Historical poetics: textbook]. Moskva : Izdatelskiy tsentr «Akademiya» [in Russian].
3. Buzalskaya E. V. (2016) Tipologiya modeley rechevogo zhanra russkoyazychnogo esse: spetsifika na fone tendentsiy razvitiya zhanra esse v mirovoy kulture [Typology in models of speech genre in Russian-language essays: specificity against the background of trends in the development of the essay genre in world culture] [in:] Nauchnyy dialog. Vyp. 10 (58) [in Russian].
4. Geneticheskaya kritika vo Frantsii: antologiya [Genetic criticism in France: anthology] (1999). Edited by T. V. Balashova. E. E. Dmitriyeva. A. D. Mikhaylov. D. Ferrer. Introduction and glossary by E. E. Dmitriyeva. Moskva : OGI [in Russian].
5. Golyenko-Volfson D. Esse o nevozmozhnosti esse (Proza Arkadiya Dragomoshchenko v kontekste sovremennoy esseistiki) [Essay on the impossibility of an essay (Prose by Arkadiy Dragomoshchenko in the context of modern essays)] [in:] NLO. № 104. URL: <http://magazines.russ.ru/nlo/2010/104/go18.html> (data obrashcheniya: 19.05.2019) [in Russian].

6. Gurch L. A. (2014) Kryteriyi identyfikatsiyi avtorskoyi kolonky v ukrayinskomu mediaprostorii [Criteria for identification of author's column in Ukrainian media space] [in:] Derzhava ta regiony. Ser. Sotsialni komunikatsiyi. № 1–2 [in Ukrainian].
7. Dzyuba I. M. (2017) Chornyi romantyk Sergiy Zhadan [Sergiy Zhadan is a dark romantic]. Kyiv : Lybid [in Ukrainian].
8. Dmitrovskiy A. L. (2013) Zhanr esse: k probleme teorii [Essay genre: to the problem of theory]. Chelyabinskii gumanitarniy. № 3 (24) [in Russian].
9. Egorova N. V. (2011) Esse — polifunktsionalniy fenomen: istoricheskiy etap etimologicheskogo khronotopa [Essay is a multifunctional phenomenon: the historical stage of an etymological chronotope]. Vestnik Chuvashskogo universiteta. № 2 [in Russian].
10. Kroychik L. E. (2000) Sistema zhurnalistikh zhanrov. Osnovy tvorcheskoy deyatel'nosti zhurnalista [the system of journalistic genres. Fundamentals of journalist's creative activities]. Edited by S. G. Korkonosenko. Sankt-Peterburg : Znaniye [in Russian].
11. Lyamzina T. V. (2019) Zhanr esse (k probleme formirovaniya teorii) [Essay genre (to the problem of essay formation)]. URL: http://psujourn.narod.ru/lib/li-amzina_essay.htm (data obrashcheniya: 01.08.2019) [in Russian].
12. Magay I. P. (2013) Esseistika protiv publitsistiki: novaya tendentsiya rossiyskoy pressy [Essay against journalism: a new trend in the Russian press]. Vestnik Moskovskogo universiteta. Seriya 10 : Zhurnalistika. № 6 [in Russian].
13. Shatin Y. V. (2014) Mediatekst vs khudozhestvenniy tekst: semioticheskoye pogranichye [Media text and fiction: semiotic differenece]. Vestnik Novosib. gos. un-ta, Seriya: Istoriya. filologiya. Vol. 13. Vyp. 6 [in Russian].
14. Shvets G. D. (2006) Eseyistyka Vasiyiya Barky: zhanrova spetsyfika ta problematyka [Vasily Barka's essay: genre specificity and problems], Kyiv [in Ukrainian].
15. Shestakova E. G. (2016) Mediaslovo i mediatekst: vzglyad s territorii literaturovedeniya [Mediaword and mediatext: a view from the perspective of literature studies] [in:] Nauchnyye vedomosti. Seriya Gumanitarnyye nauki. № 14 (235). Vyp. 30 [in Russian].
16. Yartseva S. S. (2011) Kolumnistika: istoriya vozniknoveniya i perspektivy razvitiya [Columnism: history and prospects of future development], Voronezh [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 8 серпня 2019 р.